

Datum

2025-04-28

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

ASN-2025-659

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående Motion Helena Nanne (M) och
Farishta Sulaiman (M) om avhopparprogram för barn
STK-2024-1736**

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har ett särskilt utpekat ansvar att verka för att barn växer upp i trygga och goda förhållanden. Nämndens ansvarsområde omfattar även målgruppen barn och unga som ingår i organiserad brottslighet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har en specialiserad verksamhet som arbetar med att stödja avhopp från kriminella nätverk. Barn och unga kan delta i en avhopparprocess förutsatt att de uppfyller kriterierna i definitionen för avhoppare.

Arbetsmarknads- och socialnämnden arbetar redan med att möta målgruppens behov av såväl skydd som olika former av individanpassat stöd inom ordinarie verksamhet, oavsett om en hotbild mot barnet eller dess anhöriga föreligger eller inte.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har en rad arbetsformer och samverkansstrukturer som syftar till att identifiera och motivera möjliga avhoppare, dvs barn som riskerar att utveckla, eller redan befinner sig i kriminalitet, att lämna.

Sammantaget menar arbetsmarknads- och socialnämnden att motionens yrkande bör anses besvarat mot bakgrund av att nämnden redan bedriver ett utvecklingsarbete på området.

Yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer med motionärerna om att barn som rekryteras till kriminella nätverk utgör ett betydande samhällsproblem. Vidare instämmer arbetsmarknads- och socialnämnden med motionärerna om vikten av att tillgodose målgruppens behov av så väl fysiskt skydd som stöd i flera behovsområden.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser samtidigt att de verksamheter, insatser och samverkansstrukturer som redan finns i förvaltningen och som bedrivs med stöd i befintlig lagstiftning tillgodoser behovet av arbetsformer för målgruppen.

Socialnämndens särskilda ansvar för barn och unga

Arbetsmarknads- och socialnämnden har ett särskilt utpekat ansvar att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och att i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får sina stöd- och skyddsbehov tillgodosedda (5 kap. 1 § SoL 2001:453). Nämndens ansvarsområde omfattar även barn och unga som ingår i organiserad brottslighet.

Socialtjänstens arbete med målgruppen barn i kriminalitet styrs av samma bestämmelser i socialtjänstlagen och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som nämndens arbete med barn och unga generellt (Socialstyrelsen 2025: 32–33). Däremot kan vissa aspekter särskilja avhopparärenden jämfört med andra handlägningsärenden, till exempel:

- En tät samverkan med polisen om det föreligger en hotbild mot barnet, dess vårdnadshavare eller syskon.
- Barnets motivationsgrad till förändring och samarbetsvillighet med socialtjänst och polis.
- Nära samverkan med vårdnadshavare.

Avhoppare eller inte – en fråga om motivation

Regeringen gav i september 2021 Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse (SiS) och Socialstyrelsen i uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer i hela landet (Regeringen Ju2023/02529).

För att skapa en nationell samsyn i arbetet enades myndigheterna om en gemensam definition för avhoppare: ”En avhoppare är en individ som har valt att lämna organiserad brottslighet och som bedöms vara i behov av samhällets stöd och skydd för att fullfölja detta” (Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen 2024: 11). Definition omfattar även personer under 18 år och utgör inget hinder för barn att delta i en avhopparprocess. Om ett barn uppfyller kriterierna i definitionen bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden, i enighet med Socialstyrelsen (2025: 32), att socialtjänsten i de flesta delar kan utgå från ordinarie avhopparprocess.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har sedan 2012 en etablerad specialistverksamhet, Konsultationsteamet, som arbetar med individer som befinner sig i en kriminell kontext, har en hotbild mot sig, är i behov av stöd och skydd samt är motiverade till att lämna kriminaliteten.

I arbetet med att stödja individers utträde ur kriminalitet arbetar Konsultationsteamet med såväl skyddsåtgärder som olika former av stöd. Konsultationsteamet är bland annat behjälpliga med att tillgodose individens behov av boende, i kontakten med försörjningsstödet och missbruksvården, genom kontaktperson, samtalsbehandling samt med att etablera sociala nätverk.

Däremot vill arbetsmarknads- och socialnämnden i sammanhanget påpeka att barn och unga i en kriminell kontext sällan uppfyller definitionen för avhoppare då de oftast inte är motiverade till att lämna den organiserade brottsligheten, oavsett om det föreligger en hotbild eller inte. De individer under 18 år som signalerar att de vill hoppa av är mycket få i antal, inte bara i Malmö utan i hela Sverige (Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, Socialstyrelsen 2025).

Arbetsmarknads- och socialnämnden vill dock betona att även när barnet inte bedöms som motiverat till att lämna en kriminell miljö, eller inte ser allvaret eller konsekvenserna av sitt deltagande i kriminella nätverk, har socialtjänsten ett ansvar att motverka en ogynnsam utveckling (Socialstyrelsen 2025). Det innebär i förlängningen att barnet kan vara i behov av stöd och skydd enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller LVU (1990:52), även om barnet inte uppfyller kriterierna för att ingå i en avhoppningsprocess.

Verksamheter för barn i kriminalitet

Arbetsmarknads- och socialnämnden arbetar redan idag med målgruppen barn och unga i kriminalitet. Dels med insatser för att motivera dem att lämna kriminalitet, dels med individanpassade insatser för att stödja barn och anhöriga som har en hotbild mot sig. I arbetet ingår att utreda och arbeta med flera risk- och skyddsområden parallellt. Detta för att kunna identifiera och samverka med för den unge viktiga aktörer och skapa en alternativ livsstil till den kriminella livsstilen.

Vid signaler om oro för barn i kriminalitet görs det inom avdelningen för utredning inom verksamhetsområdet individ och familj en bedömning av den unges behov av insatser. Utifrån vad som framkommer i behovsanalysen kan det handla om bland annat öppenvårdsinsatser eller placering. I arbetet är samverkan med olika verksamheter och aktörer angelägen. Om barnets anhöriga har egna behov av stödinsatser kan även dessa behöva utredas.

Avdelningen för insats inom verksamhetsområdet individ och familj tillhandahåller insatser för att möta målgruppens behov. För barn och unga mellan 12–21 år med etablerad kriminalitet finns bland annat verksamheten ”Lyftet” att tillgå som insats.

”Lyftet” bedriver öppenvård för barn, ungdomar och deras familjer. Behandlingsarbetet utgår från en systemteoretisk grund där man dels anpassar arbetet efter barnets och familjs behov och möjligheter, dels arbetar parallellt med flera livsområden i barnets liv. I behandlingen är samverkan med viktiga aktörer som skola, polis eller barn- och ungdomspsykiatri (BUP) central.

Inom ”Lyftet” bedrivs även ungdomsvård enligt ungdomskontrakt eller dom samt eftervård. Vidare erbjuder behandlarna i verksamheten en hög grad av flexibilitet avseende när och hur de möter ungdomar. ”Lyftet” har behandlare i beredskap på obekväma tider så som kvällar och helger.

I de fall verksamheterna möter barn som uttalar en rädsla kopplat till organiserad kriminalitet, oaktat barnets kriminella status, ombesörjs behovet av skydd för både den unge och familjen inom ordinarie verksamhet.

Sedan den 1 april 2024 är skyddat boende, enligt lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, en boendeinsats enligt socialtjänstlagen där barn kan beviljas skyddat boende. Även vårdnadshavare kan placeras på skyddat boende tillsammans med barnet, förutsatt att vårdnadshavaren också beviljats insatsen (6 kap. d § SoL).

Vid särskilt akuta situationer kan polisen genomföra akuta skyddsplaceringar innan socialtjänsten hinner fattar beslut om placering på skyddat boende (Socialstyrelsen 2025: 14). I vissa fall kan även barnets vårdnadshavare och syskon också behöva skydd på grund av en hotbild.

För att kunna möta och hantera de komplexa behov som målgruppen uppvisar har arbetsmarknads- och socialnämnden utökat budgeten för verksamhetsområdet Individ och familj med 75 miljoner kronor för verksamhetsåret 2025, till totalt 1 898 miljoner kronor (Nämndsbudget, Arbetsmarknads- och socialnämnden 2025).

Förstärkt uppsökande arbete

I slutredovisningen av regeringsuppdraget gällande att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i landet påtalas behovet av att förstärka det uppsökande och motiverande arbetet för att fler individer ska kunna ta del av avhopparverksamheter

(Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen 2024: 21).

Utöver att arbetsmarknads- och socialnämnden får kännedom om möjliga avhoppare genom bland annat orosanmälningar, när barn häktas, eller när socialtjänsten närvarar vid polisförhör, har nämnden en rad arbetsformer och samverkansstrukturer som syftar till att identifiera och motivera möjliga avhoppare, dvs barn som riskerar att utveckla, eller redan befinner sig i kriminalitet, att lämna.

Arbetsmarknads- och socialnämndens förvaltningsövergripande arbete med ”Trygga barnet” bidrar till att, i ett tidigt skede, identifiera barn och unga som löper risk för att utvecklas ogynnsamt. Arbetet sker i tät samverkan med andra förvaltningar och myndigheter som bedöms relevanta utifrån det enskilda barnets behov.

Genom arbetet med dialogsociomer arbetar nämnden kontaktsökande i syfte att öka förtroendet för socialtjänsten och därigenom säkerställa att fler barn och unga får sina stödbehov tillgodosedda.

Vidare har arbetsmarknads- och socialnämnden, i linje med Brottsförebyggande rådets (Brå) rekommendationer, målgruppsanpassat delar av pågående arbeten avseende barn i kriminalitet för att kunna identifiera möjliga avhoppare (Brottsförebyggande rådet 2023: 98). Arbetsmarknad- och socialnämnden har sedan 2023 arbetat med att anpassa och implementera strategin grupp våldsintervention (GVI), eller ”Sluta skjut”, för minderåriga: ”Custom under 18”.

Inom ramen för ”Custom under 18” har nämnden mobiliserat ett uppsökande arbete för ungdomar mellan 15–18 år. När polisen, inom ordinarie arbete för ”Sluta skjut”, identifierar barn som vistas i våldsbenägna, kriminella sammanhang orosar och anmäler polisen barnet till socialtjänsten (14 kap. 1 § SoL).

I de fall socialtjänsten får kännedom om att barnet riskerar att fara illa sammankallar socialtjänsten till ett möte mellan barnet, vårdnadshavarna, ansvarig socialsekreterare och polisen. Många av de barn som blir föremål för insatsen är sedan tidigare kända för arbetsmarknads- och socialnämnden. Därav utgör mötena ett tillfälle att motivera såväl barnet som vårdnadshavare att antingen be om eller fortsätta ta hjälp av socialtjänsten inom ordinarie verksamhet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har sedan cirka ett år tillbaka även inrättat fyra lokala samverkansråd, så kallade Bob-råd, inom ramen för det nationella arbetet kring målgruppen barn och unga i organiserad brottslighet (Bob). Bob-råden är en del av en

nationell samverkansstruktur som syftar till att, på nationell, regional och lokal nivå, motverka att barn och unga rekryteras till organiserad brottslighet (Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Skolverket, Kriminalvården, Åklagarmyndigheten, Brottsförebyggande rådet och Länsstyrelserna 2024).

Syftet med Bob-strukturen är bland annat att förstärka och komplettera befintliga samverkansfora, anpassa insatser efter målgruppens behov samt länka samman arbetet mellan den nationella, regionala och lokala nivån. På den lokala nivån utgörs en del av arbetsmarknads- och socialnämndens arbete av ett månatligt informationsutbyte i individärenden mellan polis och socialtjänst. Därtill arbetar socialtjänsten och polisen vidare med barn och deras familjer mellan de månadsvisa avstämningarna.

Arbetsmarknads- och socialnämndens har i sin nämndsbudget för 2025 uttalat en ambition om att utöka nämndens uppsökande arbete i syfte att identifiera, motivera och stödja ungdomar som begår brott att lämna kriminalitet. Vidare planerar nämnden att tillsätta fler samarbetsarenor för tidiga och samordnade insatser med särskilt fokus på att tillsammans med Region Skåne öppna fler familjecentraler (Nämndsbudget, Arbetsmarknads- och socialnämnden 2025).

Pågående utvecklingsarbete

Att motverka rekryteringen av barn till kriminella nätverk är en av arbetsmarknads- och socialnämndens högst prioriterade frågor. Vidare menar nämnden att många av de strukturer som krävs för att genomföra samordnade insatser avseende barns avhopp från kriminella miljöer inryms i befintliga arbetsformer, oavsett om barnets behov avser skyddsåtgärder, olika typer av stödinsatser eller bådadera.

Samtidigt vill arbetsmarknads- och socialnämnden betona att det är fortsatt angeläget för nämnden att kontinuerligt förstärka både det uppsökande och motiverande arbetet samt att etablera enkla kontaktvägar för de barn och unga som vill lämna kriminalitet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden är medveten om att barns utträde ur kriminella nätverk ofta föranleds av perioder då äldre medlemmar häktas, avlider, lagförs eller placeras (Brottsförebyggande rådet 2023), varför nämnden kommer att fortsätta att använda befintliga samverkansstrukturer så som Bob-råden eller ”Custom under 18” för att i högre grad utveckla en beredskap till att motivera barn att lämna kriminaliteten under dessa perioder när motivationen är som störst.

I den nya socialtjänstlagen som träder i kraft 1 juli 2025 kommer arbetsmarknads- och socialnämnden ges möjligheten att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning. Nämnden bedömer att lagförslaget kommer att sänka trösklarna och möjliggöra

tidigare insatser vilket kan bidra till att öka motivationen bland enskilda som är i behov av stöd, inte minst barn som befinner sig i kriminalitet.

Inför omställning till den nya socialtjänstlagen kommer arbetsmarknads- och socialförvaltningen även att genomföra en läges- och behovsanalys avseende vilka insatser som erbjuds till målgruppen.

Sedan 1 juli 2023 har även arbetsmarknads- och socialnämnden möjlighet att besluta om öppna insatser, kontaktperson eller särskild kontaktperson för barn upp till 12 år utan vårdnadshavarnas samtycke, om det anses lämpligt och barnet samtycker.

Arbetsmarknads- och socialnämnden menar att ovan nämnda insatser, i synnerhet kontaktperson, kan tillämpas för målgruppen barn i kriminalitet. Inte minst mot bakgrund av att Brå (2016: 15) identifierade kontaktpersonens sociala och motiverande stöd som en nyckelinsats i avhopparprocessen. I nuläget arbetar arbetsmarknads- och socialförvaltningen med att ta fram ett beslutsunderlag till nämnden avseende fastställandet av nuvarande utbud av insatser i syfte att säkerställa att insatserna uppfyller kraven i ovan nämnda bestämmelse.

För att ställa om till de ökade kraven på evidens och kunskapsbaserade insatser som den nya socialtjänstlagen gör anspråk på kommer arbetsmarknads- och socialnämnden under hösten 2025 att utbilda all personal inom enheten ungdom i det standardiserade bedömningsverktyget ESTER (evidensbaserad strukturerad bedömning av risk- och skyddsfaktorer).

Bedömningsmetoden bygger på kunskapen om risk- och skyddsfaktorer avseende barns risk för återfall i våld och annan kriminalitet och tar även höjd för barnets behov samt mottaglighet (Socialstyrelsen 2025: 35). Införandet av metoden syftar till att ge vägledning vid bedömning av barn och ungas risk för återfall samt precisera vilka risk- och skyddsfaktorer nämnden behöver sätta in insatser mot för att mer effektivt arbeta mot de bakomliggande orsakerna till kriminalitet och därigenom motverka en ogynnsam utveckling.

Enligt ”European Crime Prevention Network”, EU:s brottsförebyggande organ, visar forskning på att insatser som matchar de behov som synliggörs genom användningen av standardiserade bedömningsverktyg minskar risken för återfall med upp till 60% jämfört med straffrättsliga åtgärder (2024: 21–22).

Arbetsmarknads- och socialnämnden vill i sammanhanget betona att arbetet med målgruppen barn i kriminalitet, särskilt vid placering utanför kommunen, kräver en tät myndighetsövergripande samverkan över kommungränserna både vad gäller barnet

behov av skydd och stöd. Särskilt viktig blir samverkan sett i relation till målgruppens komplexa, multifaktoriellt orsakade behov som kan spänna över flera myndigheters ansvarsområden, till exempel psykiatri.

I nuläget pågår arbetet med att inrätta en samordningsstruktur för arbetet med avhoppare på regional nivå. Länsstyrelserna föreslås att ges i ansvar att samordna arbetet i syfte att kunskapshöja samt stödja och underlätta kontakter och effektiv samverkan, inte minst vad gäller kvalitetssäkringen och uppföljningen av insatser i kommuner som blir mottagare av placerade avhoppare.

Sammantaget menar arbetsmarknads- och socialnämnden att motionens yrkande bör anses besvarat mot bakgrund av att nämnden redan bedriver ett utvecklingsarbete på området.

Ordförande

Sedat Arif

Förvaltningsdirektör

Britt-Marie Pettersson

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]